

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α' ΤΟΜΟΥ

Ιανουάριος 1963 — Δεκέμβριος 1964

Τεύχη 1 — 10

*Επιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἐξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

	Σελ.	Τεῦχος
<i>Τῆς Συντάξεως</i> : Ἡ ἔκδοσις	1	1
» » : Προβλήματα σχετιζόμενα μετὰ τὴν σύνταξιν ἀναλυτικοῦ προγράμματος	1	B
» » : Ὑπόμνημα πρὸς ἔξοχ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὀρησκευμάτων	1	4
» » : Πρὸς τὸν δεῦτερον τόμον μας	1	6

Μ Ε Λ Ε Τ Ε Σ

I. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΗ

<i>Κ. Ἀνανιάδης</i> : Ἡ ἀγροτική ἐκπαίδευσις στὰ πλαίσια τῆς γενικῆς Παιδείας	15	6
<i>Κ. Ἀνανιάδης - Γ. Μαραγκουδάκης</i> : Ἀγροτική καὶ Ἀγροτεχνική ἐκπαίδευσις στὴν Ἑλλάδα	59	7
<i>Φιλίπ Βερνόν</i> : Σύγχρονοι ἀπόψεις περὶ νοημοσύνης καὶ μετρήσεως αὐτῆς (μεταφρ. Τ. Πασσάκου-Κυριαζοπούλου)	19	2
» » : » »	15	3
<i>Ἄρ. Βουγιούκα</i> : Τὰ φαινόμενα τῆς προσαρμογῆς στὴ λειτουργία τῆς ἀντιλήψεως	3	4
» » : Ἡ διαδικασία τῆς μαθήσεως	51	7
<i>Θεοφράστου Γέρου</i> : «Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση» (κριτικὴ)	8	5
<i>Γ. Γεωργιάδης</i> : Τὸ Ἀμερικανικὸν σύστημα ἐκπαιδεύσεως	92	8
<i>Π. Ε. Δέρα</i> : Ὑπαρξισμὸς - Ἀγωγή, Ψυχολογία καὶ Ψυχιατρικὴ	161	9
<i>Ἔρנסτ Κασίρερ</i> : Τί εἶναι ἄνθρωπος. Μετάφ. - Σχόλια Θ. Γέρου	9	1
» » : » » » » » »	14	2
» » : » » » » » »	13	3
<i>Βασίλ. Α. Κονιδιτσιώτου</i> : Διαλεκτικὴ Ἀγωγή	3	1
» » : » » » »	11	2
<i>Βασ. Ι. Δαζανᾶ</i> : Abbé de l' Erpée, ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφαλάλων	215	10
<i>Γεωργίου Μαραγκουδάκη</i> : Ψυχολογία Μαθήσεως καὶ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα	140	9
» » : Στοιχεῖα Νευροφυσιολογικῆς Ψυχολογίας	14	1
<i>Ἄντ. Μπενέκου</i> : Εἰσαγωγή στὴν Ψυχολογία τοῦ Bruner	22	2
» » : » » » »	19	3
» » : Προβλήματα καὶ πειραματισμοὶ γύρω ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν	107	8

	Σελ.	Τεύχος
Ι. Σ. Μπρούνερ : «Η έννοια τῆς δομῆς στὴ σύγχρονη Παιδαγωγική» κατὰ μετάφραση Γ. Μαραγκουδάκη καὶ Ἀντωνίου Μπενέκου	11	5
Κ. Πασάκου : Σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ μέθοδοι εἰς Ψυχολογίαν καὶ Παιδαγωγικήν	21	1
» » : » » »	32	2
Γ. Κ. Παπαγεωργίου : Δυσκολίες στὴν ἀνάγνωση καὶ γραφή .	199	10
Τριαντ. Τριανταφύλλου : Αἱ ἀνθρώπιναι σχέσεις εἰς τὴν Ἀγωγήν	2	6
Κ. Χάρη : Ἡ ἐπιστημονικότης τοῦ διδασκάλου καὶ ἡ στάθμη τῶν σπουδῶν του	78	7
Λ. Χουσιάδα : Παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἐπαγωγικὴ καὶ παραγωγικὴ σκέψη	4	2

II. ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ - ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΨΥΧΙΚΗ - ΥΓΙΕΙΝΗ

Διδακτικοὶ πειραματισμοὶ

Α. Βουγιούκα : Ἐνα εὐκαιριακὸ θρησκευτικὸ μάθημα	181	9
» » : Ἡ προσφορὰ τοῦ Ζαχ. Παπαντωνίου στὰ παιδικὰ γράμματα	36	2
Θεοφράστου Γέρον : Ἡ Ὄρθογραφία τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1 διδακτικὸν πρόβλημα τοῦ σχολείου	47	3
» » : » » »	35	4
» » : » » »	32	5
Α. Κακαβούλη : Παιδικὰ ἐλαττώματα καὶ ἡ ἀντιμετώπισίς των εἰς τὸ σχολεῖον	39	4
Εὐθ. Κασιώλα : Πορίσματα τέστ Ἀναγνώσεως	30	1
» » : » » »	44	2
» » : » » »	18	4
» » : » » » καὶ Ἀριθμητικῆς	15	5
» » : Τὸ πρόβλημα τῶν καθυστερημένων μαθητῶν στὸ σχολεῖο	186	9
» » : » » »	230	10
Ἀντ. Κρέτση : Ἡ μαθητοποίηση τοῦ μαθητοῦ	26	1
» » : » »	32	2
Γ. Κυριαζοπούλου : Ἡ Σύνταξις τοῦ συγχρόνου Ἀναλυτικοῦ προγράμματος	34	1
» » : » » »	48	2
Ν. Δυμπέρη : Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα	132	8
Γ. Μαραγκουδάκη : Σχέδιον Ἀναλ. Προγραμ. τῆς Α' τάξεως τοῦ Δημ. Σχολείου	1	3

		Σελ.	Τεύχος
	<i>Αντ. Μπενέκου</i> : Συμβολή εις τὸ πρόγραμμα συγκεντρώσεως τῆς διδακτέας ὕλης	24	4
	» » : » » » »	27	6
<i>Τφ</i>	<i>Γ. Ξεκάλου</i> : Τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνικότητος εἰς τὸ παιδί	26	2
»	» » : » » » »	26	3
»	» » : » » » »	12	4
	<i>Εὐαγ. Παπαγιαννάκη</i> : Τὰ τρία «Τί»	21	4
	<i>Δ. Κ. Παλυβοῦ</i> : Ἡ ψυχολογία τῶν πεποικισμένων παιδιῶν	174	9
»	<i>Κ. Πασσάκου</i> : Προσπάθειαι ψυχολογικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς παρακολουθήσεως τοῦ μαθητοῦ	195	9
	» » : » » » »	243	10
	<i>Ν. Πετρουλάκη</i> : Πηγαι καὶ μορφῆ μαθήσεως	28	5
	<i>Ἐλπ. Σταματάκη</i> : Ἡ φιλολογία τῶν παιδιῶν	228	10
<i>Ε</i>	<i>Ἰω. Χαραλαμποπούλου</i> : Τὰ προβλήματα τῆς Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ λαοῦ μας	38	1

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

	<i>Θ. Γέρον</i> : Educational Strategy for developing Societies τοῦ Adam Curle — Κριτικὴ Ἀνάλυση	90	7
	<i>Τ. Κυριαζοπούλου</i> : Ἡ Ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως	137	8
	<i>Ἰω. Καμπανᾶ</i> : Ἐπιθεώρηση τοῦ βιβλίου Ἰω. Κυριαζικίδη : «Εἰσαγωγή στὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ»	148	10
	<i>Κ. Κίτσου</i> : Ἰδρυσις Ἰνστιτούτου τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς	35	5
	<i>Ν. Μπάρκα</i> : Ἐκθεσις ἀναφερομένη εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν Ἀθήναις συγκληθέντος Διεθνoῦς Συνεδρ. Μαθημ)κῶν	40	6
	<i>Αντ. Μπενέκου</i> : Ἐπιθεώρηση βιβλίου : 1) Ἐλπ. Σταματάκη : «Ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν ἐνηλίκων» 2) Reiser - Leythman - Frankl - Lefgren : «Μιὰ προσπάθεια συνενώσεως τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως» Μεταφρ. Σχόλια Τρ. Τριανταφύλλου καὶ Γ. Μαραγκουδάκη. 3) Δ. Κ. Βακάλη : «Ἡ Ἐνιαία Συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία»	95	7
	» » : Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ βιβλίου Ν. Πετρουλάκη : «Γενικὴ Διδακτικὴ»	147	8
	<i>Γ. Ζύδη</i> : Στατιστικὴ περὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως	52	2
	<i>Γ. Ξεκάλου</i> : Διεθνῆς ἐκπαιδευτικὴ κίνησις	43	1
	<i>Κ. Πασσάκου</i> : Βιβλιοκρισία τοῦ βιβλίου «Ἡ Κρήτη τοπίον, ἀνθρωποι, γεγονότα, θρύλοι» — Λ. Γ. Πετρίδη	48	6
	<i>Τ. Τριανταφύλλου</i> : Ὁργάνωσις Σεμιναρίου	56	2

Ἡ ψυχολογία εἰς τὴν σχολικὴν τάξιν

Προσπάθειαι ψυχολογικῆς καὶ παιδαγωγικῆς παραουλοδύσεως τοῦ μαθητοῦ

Κ. ΠΑΣΣΑΚΟΥ Β. Ed. Ἐδιμβούργου

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον καὶ τέλος)

7. **Ψυχολογικὴ ἔρευνα.** Διὰ τῆς χρήσεως ψυχομετρικῶν μεθόδων ἐγένετο ἡ ἐξακρίθωσις τοῦ ἐπιπέδου πνευματικῆς ὀριμότητος ἐκάστου μαθητοῦ καὶ ἡ τοιαύτη τῆς ἰσχύος τῶν ἐπὶ μέρος πνευματικῶν αὐτῶν λειτουργιῶν ὡς μνήμης, ἀντιλήψεως σχέσεων χώρου, ἰκανότητος σκέψεως, ἀριθμητικῆς ἰκανότητος καὶ γλωσσικῆς ἰκανότητος. Τὰ ἀποτελέσματα συνοπτικῆς παρουσιάξουν ὅτι εἰς τὰ πλαίσια τῆς μέσης κανονικῆς εὐφυΐας εὐρίσκεται τὸ 33% τῶν μαθητῶν, ἄνω τοῦ κανονικοῦ οὐδεὶς, κάτω τοῦ κανονικοῦ τὸ 67% τούτων. (6) Ἡ τάξις παρουσιάζει μέσον ὄρον δείκτου νοημοσύνης 84,40. (Ὡς γνωστόν, ἡ περιοχή τῆς κανονικῆς ἢ μέσης νοημοσύνης καθορίζεται μεταξὺ 90 καὶ 110). Ἡ σχετικὴ σύγκρισις μεταξὺ τῶν δύο φύλων παρουσιάζει τοὺς ἄρρενας εἰς κάπως πλεονεκτικωτέραν κατάστασιν. Μέσος ὄρος νοημοσύνης ἄρρένων εἶναι 85,40 ἐνῶ ἐκεῖνος τῶν θηλέων 83,40. Μέση χρονολογικὴ ἡλικία τῆς τάξεως εἶναι 94 μηνῶν ἐνῶ ἡ μέση πνευματικὴ ἡλικία περιορίζεται εἰς τοὺς 84 μῆνας. Ἡ μέση ἐπομένως πνευματικὴ ἡλικία τῆς τάξεως ὑστερεῖ πλέον τοῦ ἑνὸς ἔτους, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν χρονολογικὴν τῆς ἡλικίαν. Ἐγένετο — ἐμπειρικῶς — ἡ ἐπισήμανσις τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν προσωπικότητος εἰς ἕκαστον μαθητὴν ὡς ἡ τάξις μονηρείας ἢ ἐντόνου κοινωνικότητος, συναισθηματικῆς εὐαισθησίας ἢ ἐλλείψεως ἐκδήλων

συναισθηματικῶν ἀντιδράσεων, μειονεκτικῆς καταστάσεως ἢ ἐπαρκοῦς αὐτοπεποιθήσεως, ἐργατικότητος καὶ ἐπιμελείας ἢ φυγοπονίας καὶ ἐλλείψεως τάξεως.

Ἐξ ἄλλου ἐπεχειρήθη ἡ διάγνωσις τοῦ ἐσωτερικοῦ ψυχικοῦ κόσμου ἐκάστου μαθητοῦ, μάλιστα δὲ ἰδιαίτερος ὄσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἀπεκρυσταλλωμένων φόβων ἐν εἴδη ψυχολογικῶν συμπλεγμάτων, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπισήμανσις τῶν συναισθηματικῶν ἀντιδράσεων καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων τοῦ ἐντὸς τῆς σχολικῆς ομάδος (σχέσεις πρὸς συμμαθητὰς καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον).

8. **Σχολικὴ ἐπίδοσις μαθητῶν.** Κατεβλήθη συστηματικὴ προσπάθεια παρακολουθήσεως τῆς πορείας μαθήσεως (8) καὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς σχολικῆς ἐπιδόσεως εἰς ἕκαστον μαθητὴν καὶ διὰ προσωπικῆς παρατηρήσεως καὶ διὰ τῆς χρήσεως διαφόρων ἀπλῶν τέστς ἐπιδόσεως κατὰ περιόδους. Εἰδικώτερον ἡ ἐκτίμησις καὶ ἀξιολόγησις τῆς ἐξελίθεως εἰς τὴν μάθησιν εἰς ἕνα ἕκαστον τούτων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἀναφέρετο εἰς: α') ἀναγνωστικὴν δεξιότητα, β') ὀρθογραφικὴν ἰκανότητα, γ') ἰκανότητα γραπτῆς γλωσσικῆς ἐκφράσεως, δ') ἰκανότητα προφο-

(7) Εἰς τὴν ἐν λόγῳ τάξιν, ὡς σύνολον, ἐφάνη ὅτι τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν μαθητῶν κατατρυχεται ἀπὸ φόβους ἀγρίων ζώων κατόπιν ἔργονται οἱ φόβοι ἀπὸ τὸν «μπαμπούλα» ἢ «δράκουλα» καὶ ἀκολουθοῦν οἱ φόβοι ἀπὸ «ἔβραλους», καὶ «κακοὺς ἀνθρώπους».

(8) Ἐνταῦθα δὲν γίνεται λόγος περὶ τῶν χρησιμοποιηθέντων διαφόρων διδακτικῶν μεθόδων διδασκαλίας, πορείας τῆς προσφορᾶς τῆς διδακτέας ὕλης καὶ τὰ παρόμοια.

(6) Λι ἀναλογίαν εἰς μίαν κανονικῆς συνθέσεως τάξιν κυμαίνονται ἀντιστοίχως εἰς 50 ο)ο, 25 ο)ο, 25 ο)ο.

ρικῆς γλωσσικῆς ἐκφράσεως, ε΄) ἰκανότητα εἰς μηχανικὴν ἀριθμητικὴν ἀσκήσεων, στ΄) ἰκανότητα εἰς λύσιν ἀριθμητικῶν προβλημάτων. Διὰ τῆς συσχετίσεως τῶν κατὰ τὸ δυνατόν ἀντικειμενικῶν ἀποτελεσμάτων σχολικῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν μετὰ τὸ ἐπίπεδον πνευματικῆς τῶν ὠριμότητος, ἐξήχθη ὁ Δείκτης ἐπιτεύξεως δι' ἕκαστον μαθητὴν, ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος ἐνδεικτικὸν στοιχεῖον διὰ τὴν παιδαγωγικὴν πρᾶξιν. Οὕτω περὶ τὸ τέλος τοῦ Α΄, ἑξαμήνου ἢ εἰκῶν τῆς τάξεως παρουσιάζετο ὡς ἐξῆς: 31 μαθηταὶ ἀπέδιδον εἰς ἐπίπεδον, ἐν ἀναλογίᾳ, ἀνώτερον ἐκείνου τῶν πνευματικῶν τῶν δυνάμεων, χάρις εἰς τὴν ἔντονον ἐργασίαν τῶν καὶ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειάν τῶν. Οἱ 12 μαθηταὶ ἀπέδιδον εἰς βαθμὸν ἀνάλογον τοῦ ἐπιπέδου πνευματικῆς ὠριμότητος (μέσον— κανονικόν) καὶ οἱ ὑπόλοιποι 9, διὰ τῆς ἐπιδράσεως διαφόρων δυσμενῶν παραγόντων, ἀπέδιδον εἰς ἐπίπεδον κατώτερον ἐκείνου τῶν πνευματικῶν τῶν ἰκανοτήτων. Αἱ ἀναλογίαι αὗται μετεβλήθησαν ἐλαφρῶς μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους, μετὰ μικρὰν μείωσιν τῶν δύο ἀκραίων περιπτώσεων καὶ τάσιν αὐτῶν πρὸς τὸ μέσον— κανονικόν. Ἐγένετο ἀτομικὴ ἰδιαιτέρα παρακολούθησις καὶ παρείχεται συνεχῶς βοήθεια, σχετικῶς ἀποτελεσματικῆ, εἰς 11 περιπτώσεις δυσκολιῶν μαθήσεως καὶ 10 περιπτώσεις προβλημάτων διαγωγῆς. Ἡ ὅλη σχετικὴ προσπάθεια ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς κατανοήσεως τοῦ μαθητοῦ, τῆς συνεχοῦς ἐνθαρρύνσεώς του καὶ τῆς παροχῆς εἰδικῆς ἀτομικῆς βοήθειας. Τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα τῆς σχολικῆς ἐπιδόσεως τῆς τάξεως ὑπῆρξαν τὰ κάτωθι:

α΄) Ἀπολύτως ἰκανοποιητικῆς ἢ ἰκανοποιητικῆς ἐπιδόσεως 31 μαθηταί.

β΄) Μέσης ἢ μετρίας σχολικῆς ἀπο-

γ΄) Ὑστεροῦντες εἰς σχολικὴν ἐπιδόσεως 11 μαθηταί.

σιν 10 μαθηταί. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, πλὴν τριῶν περιπτώσεων μετὰ ἀντιστοίχους δείκτας νοημοσύνης 86, 83 καὶ 81, οἱ ὑπόλοιποι παρουσιάζουν δείκτην νοημοσύνης, ὁ ὁποῖος κυμαίνεται μετὰξὺ 57 καὶ 79, ἥτοι εὐρίσκονται εἰς ἐμφανῆ νοητικὴν καθυστέρησιν.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἶχεν προγραμματισθῆ εὐρύτερον καὶ πληρέστερον «σχέδιον παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογικῆς παρακολουθήσεως τῶν μαθητῶν», τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν κατέστη δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἐξ αἰτίας λόγων, οἱ ὁποῖοι ἤδη ἀνεφέρθησαν εἰς τὰ προηγούμενα.

Εἰς τὴν παρῴσαν ἐργασίαν ἐξετέθησαν ἀρκετὰ στοιχεῖα ὑπὸ στατιστικὴν

μορφήν. Πιθανόν τοῦτο νὰ ἐδημιούργη ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὸν ἀτομικὸν καὶ προσωπικὸν χαρακτήρα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος καὶ ἀποτελεῖ τὴν θάσιν τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογικῆς παρακολουθήσεως τῶν μαθητῶν, ἐὰν βεβαίως δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπλοῦν γεγονός, ὅτι θεμελιωδῶς ἢ μελέτη καὶ ἢ σύνθεσις τῶν ἐπὶ μέρους περιπτώσεων ὠδήγησαν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσφορᾶς τῆς συνολικῆς εἰκόνας τῆς τάξεως. Ὅπως δὲ καὶ δι' ἄλλους ἐπίσης λόγους κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν ἐνδεικτικῶς δύο περιπτώσεις μαθητῶν περιληπτικῶς.

Περίπτωσης πρώτη. Ὁ μαθητῆς Τ.Ν. ἐλκύει ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν διότι τραυλίζει. (9) Παρουσιάζει μᾶλλον κανονικὴν ἐμφάνισιν μετὰ κάποιαν ὠχρότητα προσώπου καὶ ἐνίοτε ἀφηρημένον βλέμμα. Ἡ σωματικὴ του διάπλασις εἶναι κανονικὴ μετὰ σχετικῶς ἰκανοποιητικὴν ἀναλογίαν σωματικοῦ βάρους καὶ ὕφους. Οὐδεμίαν ἀνωμαλίαν αἰσθήσεων ὑφίσταται. Ἐγεννήθη φυσιολογικῶς καὶ ὑπῆρξεν ἐπιθυμητὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς του. Ἐβάδισεν τὸ πρῶτον καὶ ὠμίλησεν εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν τριῶν ἐτῶν. Οὐδὲν σοβαρὸν γεγονός ἐλάβεν χώραν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας του, τὸ ὁποῖον νὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπηρέαζεν δυσμενῶς τὴν ἀνάπτυξίν του. Κατὰ τὴν προσχολικὴν ἡλικίαν ὑπέφερον ἀπὸ παθήσεως τοῦ πεπτικοῦ συστήματος. Δὲν ἐφοίτησεν εἰς νηπιαγωγεῖον. Ἐμείνεν στάσιμος εἰς τὴν Α΄ τάξιν λόγω ἀνεπαρκοῦς ἐπιδόσεως. Εἶναι τὸ δεύτερον εἰς τὴν σειρὰν τῶν τεσσάρων ἀρρένων τέκνων τῆς οἰκογενείας. Συμφώνως πρὸς τὰς ὁμολογίας τῆς μητρὸς του εἶναι ἐπιθετικὸς καὶ «γκρινιάρης» ἔναντι τῶν ἀδελφῶν του. Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς οἰκογενείας πενιχρά, ὁ πατὴρ ἐργάτης, ἡ μήτηρ μὴ ἐργαζομένη ἐκτὸς τῆς οἰκίας. Καὶ οἱ δύο γονεῖς δὲν ἔχουν τελειώσει τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον. Ὅλοι μὲνον μαζὶ εἰς τὸ αὐτὸ δωμάτιον, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου. Ὑφίσταται μᾶλλον δυσσαμονία εἰς τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις τῶν συζύγων. Σημαντικαὶ νύξεις διὰ τὰς σχέσεις τοῦ μαθητοῦ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας του παρέχονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀφ' ἑνὸς εἰς γραπτὴν ἐκθεσίαν του καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς σχετικὸν ἰχνογράφημα. Εἰς τὴν πρώτην μεταξὺ ἄλλων γράφει: «Ἐγὼ ἀγαπάω τὸν μπαμπᾶ μου πολὺ καὶ γιατί με παίρνει στὸ σινεμά καὶ γιατί ἡ μαμά μου με θαρᾶει καὶ πέρνει ἀπ' ἐξω

9, Τὴν περίπτωσιν παρακολούθησεν καὶ τὸ ἰατροπαιδαγωγικὸν κέντρον τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος,

μία σανίδα μεγάλη και με βαράει και μετά τρέχω... Και ο Στέλιος με βαράει και μετά τὸν βαράω κι' ἐγώ...». Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι καὶ ὁ ἀδελφός του ὁ Στέλιος, ὁ ὁποῖος φοιτᾷ εἰς τὴν ἴδιαν τάξιν, γράφει περίπου τὰ ἴδια: «... Ὑστερα ἔρχεται ὁ ἀδελφός μου καὶ με πλακώνει καὶ ὕστερα νευριάζω καὶ νομίζω πὼς θὰ τὸν πλακώσω... κι' ἐμένα παιδιὰ ὁ πατέρας μου με ἀγαπάει...». Εἰς τὸ ἰχνογράφημα τῆς οἰκογενείας του δηλώνει πὼς «δὲν ζωγράφισα οὔτε τὴν μαμά, οὔτε τὸν μπαμπά, οὔτε τὸν ἐαυτέ μου». Ἐχει ζωγραφίσει μόνον τὰ ἄλλα δύο μικρότερα ἀδελφία του. Ἐν τούτοις ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἐπάνω σ' ἓνα χαλί ἔχει σχεδιάσει κάποιον πρόσωπο. Ἀρνείται ν' ἀποκαλύψῃ τὴν ταυτότητα ἀλλὰ προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου, ὁ ὁποῖος συμβολικῶς κεῖται ἐκεῖ ἠττημένος καὶ ἐξουθενούμενος ἐντὸς τῆς οἰκογενείας του. Ὁ T.N. ὕστερεῖ νοητικῶς. Εἰς χρονολογικὴν του ἡλικίαν 8½ ἐτῶν ἀντιστοιχεῖ πνευματικὴ 6 ἐτῶν καὶ 2 μὴνῶν. Ὁ Δείκτης Νοημοσύνης του εἶναι 73. Ἰδιαιτέρως ὕστερεῖ εἰς ἀριθμητικὴν ἰκανότητα καὶ μνήμην. Τὸν ἐλεύθερον χρόνον του ἐξοδεύει ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ παιγνίδια. Ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ ὁδηγὸς αὐτοκινήτου, ὅταν μεγαλώσῃ. Εἰς τὴν τάξιν εἶναι περισσότερον συγκεντρωμένος εἰς τὸν ἐαυτὸν του. Ἐργάζεται χωρὶς νὰ ὁμιλῇ. Ἐξεγείρεται μόνον ὅταν ὁ παρακαθήμενος ἀδελφός του πάρῃ κάτι ἰδικόν του. Ὑποστηρίζει πάντοτε τὸν ἀδελφόν του καὶ συμμαρτυρεῖ τὰς δυσκολίας του. Δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς φοβισμένου παιδιοῦ. Εἰς τὸ διάλειμμα παίξει μετὰ τὰ ἄλλα παιδιὰ, γενόμενος ἀποδεκτὸς εἰς τὴν ὁμάδα του. Ἰδιαιτέρως περισσότερον ἐμφανῆς εἶναι ὁ τραυλισμὸς του ὅταν ἀναγινώσκει, παρὰ ὅταν ὁμιλεῖ ἐλευθέρως. Ἡ μητέρα του ὁμολογεῖ ὅτι ταῦτο προῆλθεν εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς φοιτήσεώς του εἰς τὸ σχολεῖον. Ἡ αἰτία τοῦ τραυλισμοῦ διαπιστοῦται ὡς ἐμφανῶς ψυχογενοῦς μορφῆς. Ἡ μητέρα του με κλονισμένον τὸ νευρικὸν τῆς σύστημα τὸν μετεχειρίζετο πολὺ σκληρῶς τότε, διότι καὶ λόγῳ τῆς νοητικῆς του ὕστερήσεως δὲν παρουσίαζεν ἰκανοποιητικὴν σχολικὴν ἀπόδοσιν με ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν τοῦ γλωσσικοῦ μειονεκτημάτος καὶ τὴν διαίωσιν του ἔκτοτε, ἐφ' ὅσον ἡ κατάστασις ἢ ὁποῖα τὸ ἐδημιούργησεν παρέμενεν ἢ ἴδια. Οἱ συμμαθηταὶ του τὸν εἶχον πλέον συνηθίσαι καὶ δὲν τοὺς ἐξένιζεν ἢ ἐφθαρμένη προφορὰ λέξεων καὶ φράσεων κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ ἴδιος ὅμως ἐφαίνετο ἔχων πάντοτε συνείδησιν τοῦ ἐλαττώμα-

τός του. Εἰς ἀλλεπαλλήλους συναντήσεις μετὰ τὴν μητέρα ἐπιμόνως τῆς κατεδείχθη, ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ τέκνου τῆς εὑρίσκειται εἰς τὰς χεῖρας τῆς, δηλαδή εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς στάσεώς της διὰ τῆς υἰοθετήσεως ἐπιεικειᾶς, συγγνώμης, συμπαθείας καὶ ἐνθαρρύνσεως ἐναντι αὐτοῦ. Ἡ μητέρα καίτοι κατέβαλεν προσπάθειαν, φαίνεται πὼς δὲν τῆς ἦτο πάντοτε δυνατόν νὰ κυριαρχῇ εἰς τὸν ἐαυτὸν της. Ὅπως ὅποτε ἡ στάσις της παρουσίασεν κάποιαν μεταβολὴν. Ἐξ ἀρχῆς ἐξεδηλώθη μία ἰδιαιτέρα πραγματικὴ συμπάθεια πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του Ἐτοποθετήθη εἰς θέσιν ὡστε εὐκολώτερον καὶ συχνότερον ὁ διδάσκαλος νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μαζί του. Ἐνεθαρρύνετο πάντοτε ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πλέον ἰσχνὰς ἐπιδόσεις του. Κάθε ἐπίτευξις του παρουσιάζετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τοὺς συμμαθητὰς του ὡς σημαντικὴ μεταβολὴ καὶ μάλιστα πρὸς παράδειγμα πολλῶν. Ἰδιαιτέρως τοῦτο ἐλάμβανεν χώραν, ὅταν ἐκαλεῖτο νὰ ἀναγινώσκη ἀπὸ τὸ βιβλίον του. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐφαίνετο ἐκδήλως πλέον, ὅτι εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ κάποιον ἐσωτερικὸν φόβον καὶ ἀνασταλτικὴν δύναμιν. Ἡ βελτίωσις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ τραυλισματος ὑπῆρξεν ἀξιοσημεῖωτος, ὅχι ὅμως καὶ πλήρης. Προήχθη εἰς τὴν ἐπομένην τάξιν με βαθμὸν Λίαν Καλῶς.

Περίπτωσις δευτέρα. Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει ἡ περίπτωσις τοῦ ἑπταετοῦς μαθητοῦ Π.Δ. εἶναι διὰ ἄφορος καὶ τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον τὸν ἀπασχολεῖ, ἄλλης μορφῆς. Εἶναι ἓνα ἐξαιρετικῶς καχεκτικόν, χλωμόν, περίφοβον παιδί. Κατ' ἀρχὴν φοβεῖται νὰ πλησιάσῃ καὶ τὸν διδάσκαλόν του καὶ μόνον κατόπιν συνεχοῦς προσπάθειας, παρουσιάζεται βελτίωσις εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς ἐπαφῆς. Δὲν συμμετέχει εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς τάξεως καὶ δίδει τὴν ἐντύπωσιν καθυστερημένου παιδιοῦ. Ἄλλωστε ἡ ἀναγνωστικὴ του ἰκανότης εὑρίσκειται κάτω τοῦ μετρίου. Ἐν τούτοις σὺν τῷ χρόνῳ καὶ εἰς περιπτώσεις ὅπου ὀλόκληρος ἢ τάξις ἀδυνατεῖ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἓν ζήτημα, αὐτὸς αἴφνης ζητᾷ τὴν ἀδειαν καὶ πρὸς ἐκπληξίν μας δίδει πληρέστατα τὴν ὀρθὴν ἀπάντησιν καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὴ εἶναι ἀποτέλεσμα περισσότερον κρίσεως παρὰ μνήμης. Τὸ τεστ εὐφυΐας ἀποκαλύπτει τὰς πραγματικὰς πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ παιδιοῦ. Παρουσιάζει δείκτην νοημοσύνης 107, ὑπερτερούσης τῆς πνευματικῆς του ἡλικίας κατὰ ἡμισυ ἔτος ἀπὸ τὴν χρονολογικὴν του καὶ ἀποδεικνύεται ὁ εὐφυέστερος μαθητὴς τῆς

τάξεως. Παρουσιάζει την κλασσικήν περιπτώσιν τοῦ μαθητοῦ μετὴν χαρακτηριστικὴν ἔλλειψιν ἀναλογίας καὶ θετικῆς συναφείας μεταξὺ νοημοσύνης καὶ σχολικῆς ἐπιδόσεως. Πράγματι ἡ ἐπίδοσις του εἰς τὰ μαθήματα εὐρίσκεται κάτω τοῦ μετρίου, παρομοία ἐκείνης τῶν μαθητῶν μετὴν δείκτην νοημοσύνης κάτω τοῦ κανονικοῦ. Κατὰ κανόνα αἱ περιπτώσεις ἀποκλίσεων μεταξὺ νοητικῆς καὶ σχολικῆς ἀποδόσεως ὀφείλονται εἰς λόγους ἐσωτερικοὺς συναισθηματικοὺς, εἰς τὴν ὑπαρξιν κάποιου ψυχολογικοῦ προβλήματος. Ἡ πηγὴ τοῦ προβλήματος τοῦ μαθητοῦ μας εὐρίσκεται εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ μητέρα του εἰς τὰς συνεχεῖς συνεντεύξεις ἀποκαλύπτει μετὰ μεγάλην πικρίαν τὴν εἰκόνα τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου πρωταγωνιστὴς τῆς ἐξαιρετικῆς δυσμενοῦς ἀτμοσφαιράς εἶναι ὁ πατήρ. Ἡ μητέρα κατάγεται ἐκ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔλαθεν ὡς προῖκα τῆς ἀρκετὰ σημαντικῆν περιουσίαν, ἡ ὁποία ὁμῶς ἐξηνεμίσθη εἰς μικρὸν διάστημα ὑπὸ τοῦ συζύγου της, ὁ ὁποῖος συνεδέθη μετὰ συντροφίαν ὑπόπτων καὶ χρεωκοπημένων ἀτόμων. Δὲν ἤργησαν καὶ τὰ χρεῖα μετὰ ἀποτέλεσμα τὴν οἰκονομικὴν ἐξάρθρωσιν τῆς οἰκογενείας, ὅπου ἡ κατάστασις κατήντησεν ἀφόρητος διὰ τὰ μέλη της. Ὅταν ἐγεννήθη ὁ μαθητὴς, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ ὑστερότοκος τῆς οἰκογενείας, ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητά ἀνεπιθύμητος καὶ ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς ἀφ' ἑνὸς ἐκ λόγων οἰκονομικῶν, ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς ἐπικρατοῦσης ἀταξίας καὶ διασπάσεως. Ὁ σύζυγος συχνὰ ἐπιστρέφων μεθυσμένος εἰς τὴν οἰκίαν ἐδημιούργει φοβερὰς σκηνὰς ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια καὶ τῶν δύο παιδιῶν, ὑβρίζων καὶ κτυπῶν τὴν σύζυγόν του. Ἦτο ἤδη ἄεργος. Ἡ οἰκογένεια ἐδυστύχει. Ἡ μητέρα ἔκλαιεν συνεχῶς. Ὁ τραυματισμὸς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ εἶχε πλέον καταστῆ βέβαιος καὶ ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνος καὶ τὸ ἔντονον αἶσθημα τοῦ φόβου ἐγκαθιδρύθη ἐντὸς του ἐξ αἰτίας τῶν θιαίων μεταξὺ τῶν γονέων του σκηνῶν, τῶν ὁποίων παρίστατο αὐτόπτης μάρτυς. Ἦδη ὁ πατήρ εἶχεν καταντήσει νευρασθενῆ καὶ ὁ θεράπων εἰδικὸς ἰατρός τοῦ συνέστησεν νὰ μὴ ἀσχολῆται διόλου μετὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του. Ἡ δυσαρμονία τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τοῦ ζεύγους ἦτο πλήρης καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα εἰς τὴν οἰκογένειαν πάντοτε τεταμένη. Ἡ σύζυγος οὐδὲν εἶχεν ἀναφέρει εἰς τὰ ἀδελφία της, ὑποφέρουσα καὶ ὑπομένουσα μόνη της τὴν κατάστασίν της. Ἐντούτοις οἱ συγγενεῖς τοῦ συζύγου της, οἱ ὁποῖοι ὡς ζῶντες πλησιέστερον αὐτῆς ἐγνώριζον τὰ πράγματα, τὴν παρώτρυνον

εἰς διαζύγιον, διότι δὲν διέβλεπον οὐδεμίαν διόρθωσιν τῆς καταστάσεως. Παρὰ ταῦτα ἐκείνη ὑπέμενον. Τελευταίως κατάρθρωσεν νὰ τοῦ εὐρημίαν μόνιμον ἐργασίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κάπως ἐβελτίωσεν τὴν ὅλην κατάστασιν. Ὁ πατήρ ἐκλήθη εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἦλθεν. Εἰς δύο τρεῖς συνεντεύξεις τοῦ παρουσιάσθη ἡ κατάστασις τοῦ παιδιοῦ του ὡς ἐξαιρετικῶς εὐφυοῦς καὶ ἱκανοῦ. Εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς συναντήσεις ἐκλήθη καὶ ὁ μαθητὴς ὅπως παρίσταται. Τὸ παιδί ἐνώπιον διδασκάλου καὶ πατρὸς ἐξεδήλωσεν ἕνα ἔντονον αἶσθημα φόβου, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συγκρατήσῃ. Προσεπαθήσαμεν καὶ οἱ δύο νὰ τὸ καθησυχάσωμεν καὶ τὸ ἐστείλαμεν εἰς τοὺς παίζοντας εἰς τὸ προαύλιον συμμαθητὰς του. Ὁ πατήρ παραδέχεται ὅτι ἐκεῖνο «ἔχει φόβο μέσα του» καὶ τελικῶς ὁμολογεῖ πλήρως τὴν εὐθύνην του διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ παιδιοῦ, τὴν σοβαρότητα τῆς ὁποίας μόλις ἀντιλαμβάνεται καὶ ἐκ τῆς ὁποίας συγκινεῖται ἔντονα. Ὑπόσχεται νὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθειαν «νὰ ἀλλάξω» καὶ «νὰ δώσω τὸ θάρρος ποὺ ἔχασε τὸ παιδί», ὅπως λέγει.

Τὸ παιδί πρᾶγματι λιμοκτονεῖ ἀπὸ ἀγάπην. Εἰς γραπτὴν τοῦ ἐργασίαν τὸ ἐκφράζει ἐμμέσως: «Ἐμένα ἡ μάνα μου καὶ ὁ πατέρας μου με ἀγαπᾶνε. Με ἀγαπάει καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά μας.

...» Εἰς τὸ ἰχνογράφημα τῆς οἰκογενείας του παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸ του μετὰ καὶ πλησίον τῶν δύο γονέων του — ἐκφρασις αἰσθήματος ἀνασφαλείας—ἐνῶ παραλείπει νὰ ζωγραφίσῃ τὸν μεγαλύτερον ἀδελφόν του μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου λογικοποίησιν ὅτι «τὸ χαρτί δὲν ἐχώρεσε νὰ θάλω τὸν ἀδελφόν μου»! Ἡ προσπάθεια ἤδη τοῦ διδασκάλου λαμβάνει διπλὴν παράλληλον κατεύθυνσιν. Ἡ μία ἀφορᾶ εἰς τὸν ἴδιον μαθητὴν, ἡ ἄλλη εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Συνεχίζονται αἱ συχναὶ ἐπαφαὶ μετὰ τὴν μητέρα, εἰς τὴν ὁποίαν συνίσταται ὑπομονή, κατανόησις τοῦ ἀσθενοῦς συζύγου, προσπάθεια νὰ τὸν δικαιολογῇ εἰς τὸ παιδί καὶ ποτὲ νὰ μὴ στρέφεται ἐναντίον του ἢ νὰ στρέφῃ τὸ παιδί ἐναντίον τοῦ πατρὸς. Νὰ ἀποφεύγῃ νὰ κλαίῃ ἐμπρὸς εἰς τὸ παιδί, νὰ διασκορπίζῃ τὴν στενοχώριαν της ὅσον τὸ δυνατὸν, νὰ παραστέκῃ μετὰ ἀνοχὴν καὶ πραγματικὴν συμπάθειαν εἰς τὸν σύζυγόν της. Ὅλη αὐτὴ ἡ τακτικὴ μετέβαλεν βαθμηδὸν τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς οἰκογενείας εἰς περισσότερον εὐνοϊκὴν. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸν μαθητὴν, εἰς τὸ σχολεῖον δίδονται συστηματικῶς εὐκαιρίαι πρὸς χρησιμοποίησιν καὶ προβολὴν τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων. Τοῦ παρέ-

χονται πρωτοβουλία εις τὴν τάξιν, ἢ ὅποια τὸν περιβάλλει μὲ ἐνδιαφέρον καὶ θαυμασμόν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκφραζόμενος ἐλευθέρως λέγει ὠρισμένα ἐπιτυχῆ ἀστεία καὶ οἱ συμμαθηταὶ τοῦ ἱκανοποιημένοι γελοῦν, καθιστάμενος τοιουτοτρόπως δημοφιλῆς. Εἰς τὴν ἐπίδοσίν του ἐνθαρρύνεται καθημερινῶς καὶ ἐπαινεῖται. Τὸ αὐτοσυναίσθημά του ἐνισχύεται σημαντικῶς. Τὴν μεγαλυτέραν πρόοδον παρουσιάζει κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν (μηχανικὴν καὶ λύσιν προβλημάτων).

Δύναται πλέον νὰ διηγῆται εἰς τοὺς συμμαθητάς του μὲ ἰδιαίτεραν εὐχαρίστησιν ἱστορίας, ἀπὸ ἐλεύθερα ἀναγνώσματα τῆς μαθητικῆς βιβλιοθήκης, μὲ μίαν διήγησιν εὐχερῆ καὶ λεπτομερῆ, ὅπου ἡ δημιουργικὴ φαντασία ἐπαρκῶς παίζει τὸν ρόλον τῆς. Ἀκολουθεῖ ἡ βελτίωσις του εἰς τὴν ἀναγνωστικὴν δεξιότητα. Περὶ τὸ μέσον τοῦ Β' ἑξαμήνου ἀναγιγνώσκει μὲ ἱκανοποιητικὴν εὐχέρειαν. Εἰς τὴν ὀρθογραφίαν δὲν ὑστερεῖ σχεδὸν διόλου. Παρουσιάζεται ἀκόμη θραδὺς εἰς γραπτὰς ἐκθέσεις. «Κύριε, σκέπτομαι πολλὴ ὥρα καὶ δὲν μπορῶ νὰ γράψω πολλά» δικαιολογεῖται. Περὶ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἔχει μεταβληθῆ εἰς ἓνα πολὺ χαρούμενο, κοινωνικὸ καὶ δραστήριον παιδί — τελείως ἀντίθετος ἢ εἰκὼν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν παρουσίαζεν κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ ἔτους — καὶ χωρὶς δισταγμὸν προάγεται μὲ τὸν βαθμὸν ἐννέα, ἐνῶ ὑπάρχουν πράγματι καὶ ἄλλαι δυνατότητες καὶ περιθώρια βελτιώσεως.

Ἡ σχολικὴ τάξις εἶναι ἓνας ἀνθρώπινος χώρος μὲ πλῆθος ἀπὸ προβλήματα.

Ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων τῶν νεαρῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, αἱ ὁποῖαι ἐν μέσῳ ποικίλων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐμποδίων ἀκολουθοῦν ἐν τούτοις, ὠθούμεναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν φύσιν των, τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεώς των, τὴν πορείαν εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ ἀγνοία τῆς πολυσυνθέτου πραγματικῆς εἰκόνας τῆς μαθητικῆς τάξεως ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν Παιδαγωγικὴν ἀνεπάρκειαν.

Ἡ δειλία ἐξ ἄλλου ἐμπρὸς εἰς τὰ πολυποίκιλα προβλήματα σημαίνει ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἀρνήσιν τοῦ ἔργου του, τῆς ἀποστολῆς του. Ἡ μετ' ἐπιστήμης καὶ διαίσθησέως συνεχῆς καὶ ἐμπρακτος εἰς τὰς συγκεκριμένους περιπτώσεις λειτουργία τῆς ἀγνῆς ἀγάπης τοῦ παιδαγωγοῦ πρὸς τοὺς τροφίμους του, δίδει τὴν ἐπιτυχῆ καὶ εὐτυχῆ σύγχρονον τοποθέτησίν του. Θὰ εὕρη πολλάκις τὸν ἑαυτὸν του εἰς δυσχερείας— «διατὶ συμβαίνει αὐτό;»—θὰ δοκιμάσῃ ἄλλοτε τὴν δυσάρεστον ἐμπειρίαν τῆς ἀμηχανίας—«τί πρέπει νὰ πράξω τώρα;»—ἀλλ' ὅπωςδήποτε μέσα εἰς τὴν εἰλικρινῆ του προσπάθειαν θὰ εὕρισκῃ πάντοτε τὸν δρόμον του.

Ὡς μία σημαντικὴ ἀποζημίωσις εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦ μόχθου καὶ μία βαθεῖα ἱκανοποίησις, θὰ φθάσῃ ἡ πληροφορία ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν κόσμον τῆς μαθητικῆς τάξεως, ὁ ὁποῖος τὸν περιβάλλει καὶ ἐξαρτᾶται βασικῶς ἀπὸ αὐτόν, ὅτι ἡ ἀποφασιστικὴ βοήθειά του ὁδηγεῖ θετικῶς καὶ θῆμα πρὸς θῆμα τοὺς μικροὺς ἀνωρίμους, πρὸς τὴν πολὺπλευρον ὀριμότητα καὶ τὴν βαθμιαίαν κατάκτησιν τῆς ζωῆς.

